

УДК 379.85

ВИКОРИСТАННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ РЕСУРСІВ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАПОВІДНИКА «ДАВНІЙ ГАЛИЧ» У РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ НА ПРИКАРПАТТІ

В.В. Шикеринець, Г.М. Гуменюк

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

У роботі розкрито історико-культурні ресурси Давнього Галича, який відіграє важливу роль в розвитку туристичної галузі Івано-Франківської області. Зокрема основний акцент ставиться на територіальну організацію туристичного комплексу заповідника, який на сучасному етапі володіє високим потенціалом для розвитку туристичної галузі і має можливість вивести район, область і країну в цілому на світовий туристичний ринок.

Ключові слова: історико-культурні ресурси, НЗ «Давній Галич», туризм.

Постановка проблеми. Історико-культурні ресурси відіграють важливу роль для задоволення пізнавальних потреб туристів. Це насамперед пам'ятки культури, архітектури, природні пам'ятки, музеї, пам'ятні історичні місця. Національний заповідник «Давній Галич» – комплекс пам'яток історії та культури стародавнього Галича та Галицько-Волинської держави XII–XIII ст., більшість яких розташовані в межах сучасного села Крилос та міста Галича. Галич – унікальна історико-архітектурна пам'ятка всеукраїнського та всесвітнього значення. На відміну від інших міст України, де культурний шар минулих років уже майже повністю знищений сучасними будівлями, підземними комунікаціями, це місто ще зберігає скарби сакрального мистецтва, пам'ятки історії та культури.

Аналіз публікацій та досліджень. У наш час пам'ять про давню велич Галича зберігають писемні пам'ятки, залишки по-

тужних укріплень, архітектурні споруди, історичні назви урочищ, де колись стояли монастирі, княжі й боярські тереми, жили ремісники. Понад сторіччя проводять тут археологічні дослідження видатні вчені та науковці. Відомими українськими дослідниками історії давнього Галича другої половини XIX – початку XX ст. стали Денис Зубрицький, Іван Вагилевич, Антоній Петрушевич, Ісидор Шараневич, Михайло Грушевський, Ярослав Пастернак. Саме дослідження стародавнього Галича займають помітне місце в українській історіографії цього періоду. Всі ці видатні науковці відкрили шлях до пізнання туристичного потенціалу Галичини, дали змогу нам ознайомитися з історичним минулим території, і цим самим зробили значний внесок в її майбутній розвиток та процвітання. Вони розширювали і поглиблювали історичне пізнання, сприяли росту національної свідомості, будили патріотичні почуття і тому мали не тільки наукове, але й ідейно-виховне значення.

Мета дослідження полягає у розкритті туристичного потенціалу Національного заповідника «Давній Галич», вивченні сучасного стану і перспектив розвитку туризму.

Основний зміст статті. Національний заповідник «Давній Галич» створений з метою збереження пам'яток історії і культури Галича на заповідних територіях, які охоплюють майже 80 км² земель давнього Галича та його околиць.

Під охороною знаходиться низка пам'яток загальнодержавного та світового значення, фундаменти 14 літописних церков XII–XIII ст., понад 200 пам'яток археології, 18 природоохоронних об'єктів, органічно пов'язаних з пам'ятками історії та архітектури. Давній Галич – столиця Галицького, а пізніше Галицько-Волинського князівства – унікальна історико-археологічна пам'ятка всеукраїнського значення. У 1994 р. на основі комплексу історичних та культурних пам'яток XI–XVII ст.

було створено державний історико-культурний заповідник, який згідно з Указом Президента України одержав статус національного і офіційну сучасну назву.

На території заповідника розташовані: храм Святої Богородиці (Успенський собор), церква Успіння Пресвятої Богородиці, церква Святого Пантелеймона, церква Різдва Христового та костел кармелітів у с. Більшівцях, музей історії давнього Галича, музей народної архітектури і побуту Прикарпаття, регіональний природничо-ландшафтний парк та багато інших пам'яток.

Храм Святої Богородиці (Успенський собор) розташований у центрі Давнього Галича, у княжому Крилосі. Перша літописна згадка про храм Святої Богородиці (Приснодіви Марії), або ж Успенський собор, пов'язана з похованням тут 1187 р. князя Ярослава Осмомисла. Інші письмові джерела розповідають про урочистості з нагоди церемонії вокняження в Галичі Данила Романовича у 1208 і 1239 рр., а також про коронування королевича Коломана 1215 р. [2, с. 82].

Маємо згадки про Галицьку катедру, що стосуються XIV-XVI ст., але точної дати руйнування Успенського собору не знаємо. Та й місце розташування головної святині Княжого Галича довгий час було невідомим. Її руїни шукали і в теперішньому Галичі, й на високому березі р. Лімниці, і в с. Крилосі, на місці Успенської церкви [18, с. 14].

У притворі храму, під час розкопок 1937 р., Ярослав Пастернак виявив кам'яний саркофаг з тлінними останками князя Ярослава Осмомисла. Більшість науковців дотримується думки, що собор збудований за князювання Ярослава Осмомисла до 1157 р. і пов'язують цю подію зі створенням у Галичі самостійної єпископії. Давні рукописи, які збереглися до наших днів – Галицьке Євангеліє 1144 р. і Добрилове Євангеліє 1164 р. – переконають, що при соборі існувала бібліотека та скрип-

торій-майстерня для переписування книг [16, с. 34].

Після монголо-татарської навали 1241 р., коли Данило Галицький почав будувати нову столицю – м. Холм і новий катедральний собор Йоана Златоустого, Успенський собор став швидко підупадати. Востаннє літописець згадує храм 1254 р., а в письмових джерелах він фігурує ще на початку XIV ст. Дуже суттєвим чинником повного запусіння храму стало знищення самого міста, зменшення у XIV-XV ст. міського населення, яке вже не мало коштів, щоб утримувати в належному стані цю монументальну споруду. А за указом 1455 р., який видав польський король Казимир IV, було заборонено будувати, ремонтувати і відновлювати давньогалицькі храми. Цей указ цілком поховав надії галичан на відбудову Успенського собору [22, с. 18].

Сьогодні фундамент собору відкритий для огляду. Адміністрація заповідника «Давній Галич» втілює проект консервації та музеєфікації фундаменту будівлі та збудованої в XV ст. на залишках його південної стіни каплиці святого Василя. Поряд з фундаментом стоїть пам'ятка архітектури XVI ст., діюча церква Успіння Пресвятої Богородиці [22, с. 7].

Таким чином, наступним об'єктом нашого дослідження є саме церква Успіння Пресвятої Богородиці, яку побудував нащадок боярського роду Марко Шумлянський в 1586 р. Для будови він використав кам'яні блоки і пластику з Успенського собору. Як пам'ять про будівництво, над хорами у церкві зберігся замуrowаний камінь з гербовим знаком [1, с. 22].

На основі досліджень та детального аналізу історії даної пам'ятки релігії ми подаємо наступні факти її існування. У Напрестольному Євангелії, яке подарував храмові єпископ Йосиф Шумлянський 1679 р., є запис про страшний турецько-татарський напад на Галичину 1676 р. Власне тоді церкву було пограбовано, багато жителів Крилоса вбито і захоплено в

полон. Постраждала сама будівля та укріплення, зведені навколо неї. 1699 р. розпочали реставраційні роботи з відновлення святині. Вона була збудована з білого каменю в стилі Ренесанс 1702 р. Владика Йосиф Шумлянський не тільки реставрував церкву, а й збудував навколо неї оборонні укріплення, звів цегляні стіни, кутові вежі та в'їзну браму [11, с. 30].

На білокам'яних блоках-квадрах, з яких змуровано стіни церкви, є численні графіті. Більшість з них відноситься до XII–XIII ст. Це свідчить про те, що саме ці блоки – залишки катедрального Успенського собору.

Як відомо з письмових джерел, баня церкви зазнала значних пошкоджень ще у першій половині XVIII ст. (можливо, через землетрус). У роки Першої світової війни під час артилерійського обстрілу традиційне завершення однобанного чотиристовпного храму обвалилося і дах замінили на чотирихилий, покритий бляхою, завершений сигнатуркою. У такому вигляді церква простояла до 2001 року, коли розпочали її реставрацію, після якої святиня набула сучасного вигляду. Цікаво, що у процесі реставрації церкви було розкопано фундаменти стовпів, які підпирали її баню. Були знайдені численні фрагменти стінових конструкцій Успенського собору XII ст., елементи кам'яного декору храму, фрагменти фрескового розпису, які сьогодні доповнюють уяву дослідників про зовнішній вигляд і внутрішнє декорування катедрального собору [3, с. 47].

Відреставрована Успенська церква сяє на сонці позолоченими хрестами, приваблюючи своєю красою велику кількість подорожуючих. Чудовою її окрасою є іконостас, який виконав визначний майстер українського живопису початку XX ст. Антон Монастирський, а також – Крилоська Чудотворна Ікона Божої Матері. Оригінальною пам'яткою давньогалицької кам'яної пластики XII ст. є вирізьблене у північній стіні притвору церкви зобра-

ження казкової істоти – крилатого змія-грифона [26, с. 8].

Великої уваги заслуговує церква святого Пантелеймона (1194 р.), яка заслужено рахується перлиною сакрального мистецтва міста Галича. Єдиний храм княжої доби, що зберігся до наших днів, розташований за три кілометри від сучасного Галича, на Виноградній горі Залуквянської височини в селі Шевченкове, недалеко від того місця, де р. Лімниця впадає в р. Дністер.

Обстежуючи 1909 р. церкву Святого Пантелеймона, Й. Пелеяський знайшов на її фасадах численні написи XIII–XVII ст. Один із найцікавіших стосується XIII ст. і вказує на час побудови пам'ятки. Цей напис міститься на південному фасаді церкви, біля третього пілястра на висоті 1,5 м від землі. Текст напису складається з 8 рядків, видряпаних на кам'яному блоці гострим предметом. Розшифрувавши його, дослідник зробив висновок, що фундатором храму був Галицько-Волинський володар Роман Мстиславич, який на честь свого діда, київського князя Ізяслава, християнське ім'я якого Пантелеймон, збудував цю церкву [23, с. 15].

Храм Святого Пантелеймона – це монументальна хрестобанна церква зі зразками вишуканої білокам'яної різьби і численними рисунками та графіті на стінах, яка є свідком славних і трагічних сторінок 800-літньої історії нашого краю. Спорудження храму було закінчено 1194 р. Він був розташований у центрі добре укріпленого городища, можливо, монастиря. Відбудова храму і будівництво монастиря розпочалися 1598 р., закінчення ж даної роботи припадає на 1611 р. Церква частково змінила своє обличчя й перетворилася на базиліку в стилі бароко. На осі головного входу до храму було зведено дзвіницю. Новий монастирський комплекс обнесли валами правильної квадратної форми, внаслідок чого він став неприступною фортецею [19, с. 102].

Уже будучи в руках францисканців, колишня церква св. Пантелеймона зазнавала різних руйнувань. Під час походу на Галич турків 1676 р. її частково зруйнував Ібрагім Шайтан-Паша. Великої шкоди пам'ятці завдала пожежа 1802 р., під час якої згоріли костел, монастир і багато цінних документів. Однак найбільшого руйнування завдала пам'ятці Перша світова війна. Під час гарматного обстрілу 1915 р. був майже повністю знищений західний портал, крім двох капітелей лівих колон, було зруйновано західний фасад, дах, інтер'єр, постраждав верх дзвіниці [10, с. 16].

Після реставрації, яка закінчилася 1926 р., церкві майже повернули її попередній вигляд, за винятком сигнатурки. Не відреставрованим залишився й головний портал [24, с. 110].

Відразу після реставрації 1998 р. церкву було переосвячено в греко-католицький храм. Він набув сучасного, наближеного до первісного, вигляду і має всі елементи, притаманні галицькій архітектурній школі княжої доби. Сьогодні – це чотиристовпний хрестовобанний храм, у якому на підпружних арках, що спираються на стовпи, здійснюється баня з круглим завершенням. Найціннішим і найбагатшим за формою і декором є західний портал. Він значно виступає за лице фасадної стіни і своїми уступчастими формами нагадує проспективні портали в романській архітектурі Західної Європи. Портал оздоблюють дві пари колонок з капітелями [21, с. 5].

На осі головного порталу церкви стоїть квадратна в плані двоярусна вежа-дзвіниця з наметовим дахом. Дзвіницю збудували одночасно з перебудовою церкви францисканці на початку XVII ст.

До наших часів збереглася мурована парохіяльна церква Різдва Христового, яка є композиційно-формульним елементом центральної площі сучасного міста.

Нікому з дослідників ще не поталанило встановити дати побудови церкви, хоча

наукові пошуки тривають понад двісті років. Найвірогідніше, що мурована церква Різдва Христового збудована у XIV ст. До відкриття Я. Пастернаком 1936 р. фундаментів літописного Успенського собору в с. Крилосі церкву вважали княжою катедрою [17, с. 115].

Дослідник галицьких храмів І. Могилич стверджує, що об'ємно-просторова композиція церкви Різдва Христового мала колись хрестоподібний план, була трибанна з традиційним входом із заходу. Згодом церкву добудували із заходу, півночі й півдня. Прибудова була зумовлена зведенням біля церкви костелу Чесного Хреста. Сусідство з монастирем ускладнило обрядовий обхід навколо храму, притаманний візантійському обрядові. Внаслідок прибудови західна стіна стала глухою, а з північного та південного боків було встановлено двоє дверей [24, с. 65].

У XVI ст. церкву Різдва Христового згадано в історичних джерелах як головну культову споруду ремісничих об'єднань, цехів. Польський король Сигізмунд III 1593 р. затвердив статут гончарного цеху в Галичі, згідно з яким церква Різдва Христового була його власністю. А вже за рік храмом опікуються братства. Упродовж XVI–XVIII ст. церкву Різдва Христового кілька разів руйнували татари, і вона прийшла навіть в запустіння, але вже у другій половині XVIII ст. її починають відбудовувати. Один із дзвонів для дзвіниці вилито 1785 р. Тоді ж зроблено дерев'яний різьблений позолочений одноярусний іконостас, виготовлено три металевих панікадила [7, с. 46].

Церкву реставрували 1825 р. Керував відбудовою архітектор Бергер. Власне тоді з північного і південного боків ліквідували контрфорси, у притворі розмістили відсутні раніше хори. Подальша історія церкви пов'язана з особою отця Миколи Винницького (1869–1929), який 1985 р. став співпрацівником, а за 7 років – парохом Галицької парохії. Він і допоміг

архітекторові А. Левинському реставрувати (1904–1906) храм. Після реставрації церква набула сучасного вигляду. До початку ХХ ст. вона була покрита двосхилим дахом із бароковим західним фронтоном. До західного фасаду прилягала дерев'яна дзвіниця. Під час реставрації споруджено нову баню, відновлено інтер'єр. Після закінчення робіт 1906 р. церкву освятив митрополит Андрей Шептицький [2, с. 42].

Структурним елементом національного заповідника «Давній Галич» є костел кармелітів, що знаходиться в с. Більшівці. Зупинимось детальніше на історії існування даної релігійної пам'ятки. Під час війни 1655 р. костел та будівлі монастиря були зруйновані й запустили. Фундатором відбудови нової святині став державний діяч Гондорф. Проте йому не вистачило коштів і тільки 1717 р. полковник Я. Галецький розпочав будівництво мурованого костелу. Після смерті полковника 1720 р. справу продовжила його вдова Тереза з Кашницьких [8].

Пізніше будівництво та декорування храму відбувалось на пожертви князів Яблоновських. Поряд з костелом відбудували і келії монастиря. З ініціативи наступного власника Більшівців, останнього з роду Яблоновських – князя А. Барнаби, було виготовлено вітари та розписано фресками внутрішні стіни костелу. 15 серпня 1777 р. храм освятив Львівський архієпископ К. Цешковський як храм Благовіщення [13, с. 345].

У ХІХ ст. монастир кармелітів у Більшівцях був одним із найбільших у Галичині. Про це свідчать документи, які зберігалися в його архіві до початку Першої світової війни. За описом 1788 р., архів налічував 701 том найрізноманітніших матеріалів. Перед початком війни частину документів таємно вивезли до Бернардинського костелу у Львові. Решту документів після закриття храму передали Львівській науковій бібліотеці ім. В. Стефаніка [10, с. 16].

Монахи-кармеліти видавали книги, малювали ікони, опікувалися хворими та школою, при монастирі існував притулок для вбогих. До Першої світової війни конвент у Більшівцях був центром римокатолицької парохії. А сьогодні ця пам'ятка архітектури – німий свідок життя та діяльності ченців-кармелітів [20, с. 3].

Територія Стародавнього Галича багата пам'ятками історії та культури. До них належать: Галицький замок, Галичина могила, пам'ятник-символ «Меч і рало», Княжа криниця, пам'ятник королю Данилу Галицькому.

Галицький замок, рештки руїн якого піднімаються над сьогоdnішнім містом Галичем, належить до середньовічних споруд Прикарпаття і приваблює сотні туристів своїм живописним виглядом і цікавою історією.

З деяких першоджерел стає відомо, що будівництво Галицького замку почалося у 1367р. Будувався він майже ціле століття: з кінця ХІV по ХV ст. і вже в ХVІ ст. був у Прикарпатському краї одним із найбільш обороноздатних. У цій міцній фортеці перебувала старостинська служба, королівська місцева адміністрація, були оборонні гармати і зброя в арсеналі. В середині ХVІІ ст. Галицький замок із своїми оборонними валами, захисними мурами, міцними бастіонами, красуючись на високій горі над містом і Дністром, справляв на кожного, хто дивився із львівського шляху, захоплююче враження [6, с. 24].

Аналіз літератури дає можливість вважати, що початки Галицького замку над Дністром треба шукати в княжих часах. Столиця Галицького князівства повинна була мати, на зразок інших удільних князівств, міцний замок для оборони. До того ж, він знаходився на важкодоступній горі. З півночі і заходу він майже був недосяжний з природної висоти, а з півдня і сходу його захищали оборонні вали.

Дослідники вважають, що спочатку це була дерев'яна споруда, можливо,

слов'янське укріплене городище часів племінного союзу (VI–XIст.), а в період князювання династії Ростиславичів, а потім Романовичів з городищного ембріону воно переросло в міцний кам'яний замок галицьких князів (XII–XIVст.). З приходом польських правителів і утворенням Галицького староства княжий замок залишився основною цитаделлю королівської адміністрації не лише для міста, як столиці, але й для всієї Галицької землі [12, с. 10].

Старостинський замок із розбудовою міської фортеці створював комплекс фортифікаційних споруд і ставав неможливий для здобуття ворогами. Але після Хмельниччини він був пошкоджений. Саме в той час Андрій Потоцький – галицький староста – за власний кошт почав реставрацію замку. План реконструкції розробив італійський інженер Франсуа Корразіні. Перебудований замок був трикутної форми, охоплював територію 1,7 га, мав дві тераси, три муровані башти по кутах, дев'ять комор, архів міських і земельних актів, канцелярію, приміщення суду. В замку знаходилась каплиця св. Катерини. На це з доходів староства було витрачено 42 тис. злотих [9, с. 36].

Але такий вигляд Галицький замок зберігав недовго. В 1676 р. турецькі орди, просуваючись на Журавно, оточили фортецю. Його здав тодішній комендант Ляховський, і турки цілковито спалили замок, залишивши самі мури. Після польсько-турецьких війн 60-х рр. XVII ст. Галицький замок поверхнево відремонтували, а пізніше він був зданий на ласку долі і міста, бо увага магнатів Потоцьких була звернута на Станіславську фортецю, через що вони менше дбали про Галицький замок [25, с. 24].

Сильно занепалий замок перейшов на власність австрійського уряду, який у 1796 р. наказав частину його розібрати під керівництвом інженера Гегерстайна. З його мурів були побудовані деякі будинки в місті Галичі [2, с. 72].

З кінця XVIII століття цим замком ніхто не цікавився, і поступово стихії природи підточили його остаточно. Сьогодні видніються жалюгідні рештки колись могутнього княжого, а потім польського королівського замку.

Проаналізувавши роль даної будівлі в розвитку туризму на території міста, можна зробити висновок про те, що, не зважаючи на такий занедбаний стан, Галицький замок приваблює сотні туристів, кількість яких з кожним роком збільшується. Кожен подорожуючий виявляє бажання оглянути практично зруйновану стародавню фортецю, яка зачаровує своїм висотним розташуванням і відображає тисячолітню історію нашого краю. Зважаючи на це, сьогодні Галицький замок охороняє держава. Згідно з Генеральним планом розвитку національного заповідника «Давній Галич» на 2001–2008 рр. тут ведуть реставраційні роботи.

В урочищі Качків, на південно-західній околиці Крилоського городища, між внутрішніми і зовнішніми оборонними валами старого Галича стоїть одинокий курган. Колись це був високий пагорб, що височів над стольним містом, ніби охороняючи підступи до нього. Саме про цей пагорб згадував, називаючи його «Галичиною могилою», літописець, коли розповідав про складні політичні події початку XIII століття [4].

Ця згадка пов'язана з боротьбою галицьких бояр і міського населення проти угрів 1206 р. Згідно з думкою славетного історика України Михайла Грушевського в Галичиній могилі міг бути похований засновник Галича. Пошуки могили почалися ще в XIX ст. Її шукали серед курганів крилоського лісу в урочищі Діброва, на городищі в с. Пітрич, у Вікторівському лісі й на Крилоській горі. Під час розкопок тут в символічному похованні було виявлено рештки спаленого човна-довбанки, спорядження знатного воїна – кинджал, вістря дротика і стріл, три сокири, тесло, позоло-

ту від щита, інші знахідки, які вчені датують Х ст. Стало зрозуміло, що курган (діаметр 26 м) на найвищій точці Крилоського городища (315,8 м) в урочищі Качків – це те саме поховання, про яке згадує літописець, і, в якому міг бути похований князь – засновник міста [5, с. 34].

Напередодні 1100-літнього ювілею Галича 1998 р., пам'ятку княжої доби, Галичину могилу, було музеєфіковано за проектом З. Соколовського (Івано-Франківський філіал інституту «Укрзахідпроектреставрація»), і вона стала ще одним унікальним об'єктом Крилоської гори, доповненням до експозиції Музею історії давнього Галича та символом пам'яті про великого будівничого, невідомого засновника стольного міста.

Також на Крилоській горі при гостинці Львів - Івано-Франківськ, навпроти Музею народної архітектури і побуту Прикарпаття височить пам'ятник-символ «Меч і Рало». Цей величний пам'ятний знак споруджений на тому місці, де в княжі часи пролягла перша лінія оборонних валів Галицько-Волинської держави, в урочищі Прокаліїв сад. Барельєф пам'ятного знака відображає історичні події періоду становлення Галицько-Волинської держави. Він є символом єднання древньоруських міст, назви яких викарбувані на велетенському мечі. На Ралі, яке увіковічне мирну працю хліборобів, зображені міфологічні персонажі, давньоруські воїни, орачі, літописець. Меч, встромлений в землю, символізує припинення війн, уздовж нього можна прочитати літописні свідчення про городи руські й про Галич.

Будівництво пам'ятника-символа розпочалося 1985 р., а у вересні 1987 р. відбулося урочисте відкриття цього монумента, який нині величаво красується на всьо околицю, привертаючи увагу та викликаючи зацікавлення в кожного туриста [15].

На північно-західному схилі Крилоської височини, всього за кілька сот метрів від фундаментів Успенського собору спо-

конвіків б'ють з-під землі холодні джерела, що дають початок струмкам, які несуть свої цілющі води до літописної річки Лукви. Небагато їх було на кам'яному, покритому шаром родючої землі, плато. Тому берегли ці джерела люди, що з давніх часів населяли Крилоську гору, особливо піклувались про одне з них, яке і досі називається Княжою криницею.

Згідно з переказами, вода у ній цілюща, бо давала силу і наснагу давньоруським воїнам, робила їх невразливими до ворожих стріл та мечів, а ще надавала їм впевненості у перемозі.

В центральній частині міста Галича красується пам'ятник королю Данилу Галицькому. Його було відкрито у головний день святкування 1100-літнього ювілею Галича, 22 вересня 1998 р., на центральній площі міста, неподалік церкви Різдва Христового. Авторами пам'ятника є львівські митці – скульптор О. Пилев та архітектор О. Чамара. Композиція монумента складається з гранітного постаменту загальною висотою 3,5 м, на якому встановлена бронзова статуя вершника висотою 4,2 м. Данило Галицький зображений на коні з відведеною назад правою рукою з мечем. Пам'ятник проглядається з усіх боків. Місце для нього було вибрано не випадково. Історики вважають, що дана площа Галича та квартали довкола з'явилися саме з ініціативи князя Данила, для іноземних, перш за все німецьких, купців, організованих у громаду за «магдебурзьким» правом. Та, мабуть, не варто прив'язувати встановлення пам'ятника до тих історичних подій, бо скульптори старалися показати в цьому образі князя-переможця, який 1238 р., здолавши боярську опозицію, в'їхав у Галич та об'єднав знову воєдино галицькі та волинські землі [14].

До складу національного заповідника «Давній Галич» входить три музеї. Це – Музей історії Давнього Галича, Музей народної архітектури та побуту Прикарпаття і Музей караїмської історії та культури.

А у відреставрованій вежі Галицького замку незабаром планується розмістити експозицію Музею пізньосередньовічного та нового Галича. Кожен з музеїв має свою специфіку, свій напрям діяльності та свої особливості. Перший з названих - історичний. Це найдавніший музейний заклад національного заповідника «Давній Галич». Другий - етнографічний і, до речі, єдиний на Івано-Франківщині. А подібних до Музею караїмської історії та культури взагалі нема нині в усій Україні.

Висновки. НЗ «Давній Галич» володіє багатим історичним минулим, про що свідчать численні пам'ятки архітектури, культури та історії, які збереглися до наших днів та прикрашають Прикарпаття. Усі ці споруди на сьогоднішній день служать справі розвитку туризму на даній території.

Отже, оцінка використання історико-культурних ресурсів НЗ «Давній Галич» може змінити тенденційні стереотипи про можливості окремих територій та стати у пригоді, в першу чергу, практикам, які зацікавлені у прокладанні місцевих краєзнавчих маршрутів найбільш привабливими населеними пунктами з метою всебічного вивчення історії та культури рідного краю.

Водночас, аналіз історико-культурної спадщини, дозволить якнайповніше визначити туристично-рекреаційний потенціал окремих населених пунктів, області в цілому, що сприятиме ефективному функціонуванню та прибутковості туристичної діяльності.

Література

1. Гаврилів Б. Галицьке краєзнавство XIX ст. / Б. Гаврилів. – Івано-Франківськ, 1997. – 166 с.
2. Гаврилів Б. Давній Галич в пам'ятках історії та культури / Гаврилів Б., Деркач І., Кафарський В. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 1999. – 152 с.
3. Гаврилів Б. Історико-архітектурні пам'ятки Галицького та Галицько-Волинського князівства / Б. Гаврилів, З. Бойчук // Вшану-

вання пам'яті Данила Галицького на Прикарпатті / Б. Гаврилів, З. Бойчук. – Івано-Франківськ : Плай, 2001. – С. 42–51.

4. Галичина могила // Національний заповідник «Давній Галич». – Режим доступу до статті: <http://davniyhalych.com.ua/component/k2/item/139-galicina-mogila>. – Назва з екрана.

5. Караїми Галича: історія та культура : Матеріали міжнародної конференції (Галич, 6–9 вересня 2002 р.) / Національний заповідник «Давній Галич». – Львів; Галич, 2002. – 76 с.

6. Ковалюк Р. Українська мандрівка в Галичині в XIX ст. / Р. Ковалюк // З історії вітчизняного туризму : Зб. наук. ст. – К. : ФПУ, 1997. – С. 32–38.

7. Коваль І. Стародавній Галич / І. Коваль, В. Бойчук. – Галич, 1992. – 120 с.

8. Костел кармелітів // Національний заповідник «Давній Галич». – Режим доступу до статті: <http://davniyhalych.com.ua/sights/sights-of-architecture/item/48-cathedral-of-carmelity>. – Назва з екрану.

9. Крип'якевич І. З історії української туристики / І. Крип'якевич // Наша Батьківщина. – Львів, 1937. – С. 35–38.

10. Левицький В. Пам'ятки старовинного Галича / В. Левицький. – Львів : Світ, 1926. – 24 с.

11. Літопис Руський за Іпатським списком / Пер. Л. Махновець. – К., 1989. – 420 с.

12. Лукомський Ю. Історико-архітектурна реконструкція княжого замку в Перемишлі / Ю. Лукомський, В. Петрик // Перемишль і Перемишська земля протягом віків. Збірник наукових праць і матеріалів наукової конференції. – Львів, 1996. – 22 с.

13. Міста і села Галицького району: історія, пам'ятки і особистості / [Арсенич П., Федунків З., Гандзюк Р. та ін.]. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2001. – 784 с.

14. Пам'ятник королю Данилу Галицькому // Національний заповідник «Давній Галич». – Режим доступу до статті: <http://davniyhalych.com.ua/sights/sights-of-history/item/43-monument-to-king-danylo-galician>. – Назва з екрану.

15. Пам'ятник-символ «Меч і Рало» // Національний заповідник «Давній Галич». – Режим доступу до статті: <http://davniyhalych.com.ua/sights/sights-of-history/item/42-monument-symbol-sword-and-ralo>. – Назва з екрану.

16. Пастернак Я. Коротка археологія західноукраїнських земель / Я. Пастернак. – Львів, 1932. – 61 с.

17. Пастернак Я. Старий Галич / Я. Пастернак. – Івано-Франківськ : Плай, 1998. – 347 с.

18. Петрик В. До проблеми формування Галицької архітектурної школи / В. Петрик // Галицько-Волинська Держава: передумова виникнення, історія, культура, традиції. – Львів, 1993. – 67 с.

19. Ратич О. Археологічна розвідка на Верхньому Дністрі в 1949 р. / О. Ратич // АП УРСР. – 1955. – Т.V. – С. 158–164.

20. Ратич О. Підсумки досліджень дренноруських археологічних пам'яток на території Галицької і Волинської земель / О. Ратич // Наукові записки Інституту суспільних наук. – Т. II. Матеріали і дослідження по археології УРСР. – К., 1954. – С. 5–15.

21. Старчук І. Мистецькі пам'ятки феодального Галича за останніми археологічними розкопками в с. Крилос / І. Старчук. – Львів, 1945. – 10 с.

22. Томенчук Б. Некрополі долітописного Галича / Б. Томенчук // Наукові записки Івано-Франківського краєзнавчого музею. – 1993. – Вип. 2. – С. 3–35.

23. Тяжелов В. Искусство средних веков в Западной и Центральной Европе / В. Тяжелов. – М., 1981. – 24 с.

24. Фіголь М. Мистецтво Стародавнього Галича / М. Фіголь. – К. : Мистецтво, 1997. – 224 с.

25. Харитон В. Замки Галицької Землі / В. Харитон. – Івано-Франківськ, 1998. – 53 с.

26. Чачковський Л. Княжий Галич / Л. Чачковський, Я. Хмілевський. – Івано-Франківськ, 1938. – 197 с.

complex of the Reservation Park, which currently gives a perfect opportunity to develop the tourism sphere on one hand and can lead the very region, oblast and country into the international tourist market on the other.

Keywords: historical-cultural resources, NP «Ancient Galych», tourism.

Шикеринець В.В., Гуменюк Г.М. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИСТОРИКО-КУЛЬТУРНЫХ РЕСУРСОВ НАЦИОНАЛЬНОГО ЗАПОВЕДНИКА «ДРЕВНИЙ ГАЛИЧ» У РАЗВИТИИ ТУРИЗМА НА ПРИКАРПАТЬЕ. *В работе раскрыты историко-культурные ресурсы Древнего Галича, который играет важную роль в развитии туристической отрасли Ивано-Франковской области. Основной акцент ставится на территориальную организацию туристического комплекса заповедника, который на современном этапе владеет высоким потенциалом для развития туристической отрасли и имеет возможность вывести регион, область и страну в целом на мировой туристический рынок.*

Ключевые слова: историко-культурные ресурсы, НЗ «Древний Галич», туризм.

Shykerynets V.V., Humenyuk H.M. THE USE OF HISTORIC AND CULTURAL RESOURCES OF THE NATIONAL RECREATIONAL PARK «ANCIENT GALYCH» IN THE DEVELOPMENT, OF TOURISM IN PRECARPATTYA. *This article is devoted to historical and cultural potential of Ancient Galych, which plays a great role in the development of tourism in Ivano-Frankivsk oblast. The main attention is paid to the territorial organization of tourist*